

Silahlı Çatışma Durumunda Kültürel Varlığın Korunmasına İlişkin 1954 Lahey Sözleşmesi'nin İkinci Protokolü (UNESCO, 1999)

Second Protocol to The Lahey Convention of 1954 for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict

Lahey, 26 Mart 1999

Taraflar,

Silahlı çatışma durumunda kültürel varlığın gelişmiş düzeyde korunması ve özel olarak belirlenen kültürel varlığa yönelik yoğun bir koruma düzeni oluşturulmasına duyulan gereksinimin bilincinde olarak;

14 Mayıs 1954 tarihinde Lahey'de düzenlenen Silahlı Çatışma Halinde Kültürel Varlıkların Korunması Konvansiyonu'nun hükümlerinin önemini teyit ederek ve bu hükümlerin uygulanışlarını desteklemeye yönelik tedbirler aracılığıyla tamamlanmasının önemini vurgulayarak;

Gerekli muameleleri yaparak silahlı çatışmalar durumunda kültürel varlığın korunmasının daha iyi sağlanması için Silahlı Çatışma Durumunda Kültürel Varlığın Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin geçerliliğini sağlama arzusuyla;

Silahlı çatışma durumunda kültürel varlığın korunmasına ilişkin kuralların uluslararası hukuk alanındaki gelişmeleri yansıtmasını kabul ederek;

Uluslararası örfi hukuk kurallarının bu Protokol hükümlerince düzenlenmemiş olan sorunları kapsamaya devam edecek olduğunu onaylayarak;

Aşağıdaki hususlarda görüş birliğine varmışır:

1. Bölüm: Giriş

1. Madde: Tanımlar

Bu Protokol'ün amaçları doğrultusunda:

- a. "Taraf" bu protokole Taraf ülkelerden biri;
- b. "kültürel varlıklar" bu Sözleşme'nin 1. Maddesinde tanımlandığı şekliyle kültürel bir varlık;
- c. "Sözleşme" 14 Mayıs 1954 tarihinde Lahey'de kabul edilen Silahlı çatışma; durumunda Kültürel varlığın korunmasına ilişkin Sözleşme;
- d. "Taraf Devlet" bu anlaşmaya taraf olan ülke;
- e. "Gelişmiş koruma" 10. Ve 100 maddeler çerçevesinde oluşturulan gelişmiş düzeydeki koruma düzeni
- f. "askeri hedefler" yapısı, konumu, amaçları ya da faydaları bakımından askeri faaliyetlere etkili katkılarda bulunan ve geçerli yönetim sırasında kısmı ya da tamamen zarar görmeleri, ele geçirilmeleri, etkisizleştirilmeleri tartışmasız bir askeri üstünlük sağlayan hedefler.
- g. "yasadışı" baskı altında ya da daha başka durumlarda ele geçirilen sınırların kendi iç yasalarının ya da uluslararası yasaların uygulanabilir kurallarının ihlal edilmesi.
- h. "liste" 27. Maddenin 1(b) paragrafına göre oluşturulan gelişmiş koruma altındaki kültürel varlıkların uluslararası listesidir.
- i. "Genel müdür" UNESCO Genel Müdürü'dür.
- j. "UNESCO" Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'dür.
- k. "İlk protokol" Silahlı Çatışma Durumunda Kültürel Varlığın Korunmasına ilişkin 14. Mayıs 1954 tarihinde Lahey'de imzalanan protokoldür.

2. Madde: Konvansiyonla ilgisi

Bu protokol Taraflar arasındaki Sözleşmeyi destekler niteliktedir.

3. Madde: Uygulama Alanı

1. Barış sırasında uygulanacak hükümlerin yanı sıra bu Protokol Sözleşme'nin 18. Maddesinin 1. ve 2. Paragrafları ile 22. Maddenin 1. Paragrafında belirtilen durumlarda da uygulanacaktır.

2. Silahlı çatışma durumlarında Taraflardan biri bu protokole tabi değilse, bu Protokol'ün tarafları kendi karşılıklı ilişkilerinde bu Protokole tabi olacaklardır. Aynı zamanda bu Protokole tabi olmayan bir ülkenin bu Protokol'ün hükümlerini kabul etmesi ve uygulaması durumunda bu Protokole bağlı olan ülkeler çatışmanın Taraf ülkelerinden biriyle olan ilişkilerinde de yine bu Protokol'ün hükümlerine tabi olacaktır.

4. Madde: 3. Bölüm ile Sözleşme'nin diğer hükümleri ve bu Protokol arasındaki ilişki
Bu Protokol'ün 3. Bölümünün uygulanması aşağıdaki hükümlere helal getirmeyecektir.

a) Sözleşme'nin 1. Bölümü ile bu Protokol'ün 2. Bölümünün hükümlerinin uygulanması

b) II. Bölümdeki hükümlerin uygulanması ancak kültürel varlığın hem özel koruma hem de genişletilmiş koruma altına olduğu durumlarda bu Protokol'ün tarafları arasında ya da bir Taraf ile 3. Maddenin 2. Paragrafı uyarınca bu Protokol'ü kabul eden ve uygulayan Devlet arasında yalnızca genişletilmiş koruma hükümleri geçerli olacaktır.

2. Bölüm Korumaya İlişkin Genel Hükümler

5. Madde: Kültürel Varlığın Korunması

Sözleşme'nin 3. Maddesi uyarınca silahlı çatışmaların öngörülebilir etkilerine karşı kültürel varlığı korumak için alınan hazırlık önlemleri uygun görüldüğü şekliyle envanterlerin hazırlanmasını, yangın ya da yapısal çöküntüye karşı acil önlem planlarının yapılması, taşınabilir kültürel varlığın alınması ya da söz konusu varlığın yerinde koruma altına alınması için hazırlık yapılmasını ve kültürel varlığın korunmasından sorumlu yetkililerin belirlenmesini kapsamaktadır.

6. Madde: Kültürel Varlığa Saygı Gösterilmesi

Sözleşme'nin 4. Maddesi uyarınca kültürel varlığa karşı saygı gösterilmesini sağlamak amacıyla:

a) Sözleşme'nin 4. Maddesinin 2. Paragrafı uyarınca zorunlu askeri gereksinime dayanarak kendi hakkından vazgeçmeye ancak kültürel varlığa karşı düşmanca bir davranışın gösterilmesi için aşağıda belirtilen durumlarda başvurulabilir.

i) Kültürel varlık işlevi gereği askeri bir hedef haline gelmişse;

ii) Bu hedefe karşı düşmanca bir tavır sergilemeyle edinilecek askeri üstünlüğe eşdeğer bir üstünlük elde etmenin elverişli başka bir şartı yoksa.

b) Sözleşme'nin 4. Maddesinin 2. Paragrafı uyarınca zorunlu askeri gerekliliğe dayanarak kendi hakkından vazgeçmeye ancak kültürel varlığın zarar veya hasar maruz kalma ihtimalinin

olduğu durumlarda benzer bir askeri üstünlüğün sağlanmasında kültürel varlığın bu şekilde kullanılmasıyla daha başka elverişli bir yöntem arasında başka bir seçenek bulunmadığında başvurulabilir;

c) Zorunlu askeri gereksinime başvurulma yönündeki bir karar ancak büyüklük bakımından bir tabura eşdeğer ya da daha büyük bir kuvveti veya şartlar aksi yönde elverişli olmadığında daha küçük bir kuvveti kumanda eden bir subay tarafından alınabilir.

d) (a) alt başlığı uyarınca alınan bir karara bağlı olarak gelişen bir saldırı durumunda şartlar elverdiği ölçüde ileri düzeyde etkin bir uyarı yapılmalıdır.

7. Madde: Saldırı anındaki önlemler

Askeri faaliyetlerin yürütülmesinde uluslararası insani hukukun gerektirdiği diğer hükümlere önyargıyla yaklaşmaksızın çatışmanın Taraflarından her biri:

a) Saldırılacak hedeflerin Sözleşme'nin 4. Maddesine göre koruma altına alınan kültürel varlıklar olmadığını doğrulamak için elinden gelen her şeyi yapacaktır;

b) Sözleşme'nin 4. Maddesine göre koruma altındaki kültürel varlıklara verilen küçük hasarları ortadan kaldırmak ya da en azından en aza indirmek için saldırı yöntem ve araçlarının seçiminde mümkün olan her önlemi alacaktır;

c) Beklenen somut ve doğrudan bir askeri üstünlük ile ilişkili olarak aşırı olarak nitelendirilebilecek ve Sözleşme'nin 4. Maddesine göre koruma altındaki kültürel varlıklarda küçük hasarlara yol açabilecek saldırıları başlatmaktan kaçınmak;

d) Herhangi bir saldırının kaçınılmaz hale gelmesi durumunda bunun iptal edilmesi ya da askıya alınması.

i. Hedefin Sözleşme'nin 4. Maddesine göre koruma altındaki bir kültürel varlık olması halinde;

ii. Saldırının Beklenen somut ve direkt bir askeri üstünlük ile ilişkili olarak aşırı olarak nitelendirilebileceği ve Sözleşme'nin 4. Maddesine göre koruma altındaki kültürel varlıklarda küçük hasarlara yol açabileceği beklentisinin olduğu durumlarda.

8. Madde: Düşmanca tavırların etkilerine karşı alınacak önlemler

Çatışma halindeki Taraflar mümkün mertebe;

a) Kültürel varlıkları askeri hedeflerin çevresinden uzaklaştıracak ya da buldukları yerde gerekli korumayı sağlayacaktır.

b) Askeri hedefleri kültürel varlıkların yakınına kurmayacaktır.

9. Madde: İşgal edilen bir bölgedeki kültürel bir varlığın Korunması

1. Sözleşme'nin 4. ve 5. Maddelerine hanel getirmeksizin başka bir Taraf ülkenin sınırlarını kısmen ya da tamamen işgal eden bir diğer Taraf ülkenin işgal edilen bölgede aşağıda belirtilen yasaklamaları getirmesi gerekir:

a. Kültürel varlığa ilişkin her türlü yasadışı ihracat ile yer değiştirme veya varlığın sahibinin değiştirilmesi.

- b. Kültürel varlığı koruma ve kaydını tutma amacı ile olanlar dışındaki her türlü arkeolojik kazı.
- c. Kültürel, tarihi ve bilimsel nitelikteki bulgulara zarar vermek ya da bunları gizlemek amacıyla kültürel varlığa yapılacak her türlü değişiklik veya kültürel varlığın kullanımına yönelik başkalaşma.

2. Şartlar elverdiği sürece kültürel varlıkla ilgili her türlü arkeolojik kazı, değişiklik, kullanımına yönelik başkalaşma işgal edilen bölgenin yetkileriyle sıkı bir işbirliği çerçevesinde yürütülecektir.

3. Bölüm

10. Madde: Gelişmiş Koruma

Kültürel varlık, aşağıda belirtilen üç şartı yerine getirdiği takdirde gelişmiş koruma altına alınabilir:

- a) İnsanlık için çok büyük bir öneme sahip kültürel bir miras olması durumunda;
- b) Kültürel varlığın sıra dışı kültürel ve tarihi değerini dikkate alan ve en yüksek seviyede koruma sağlayan gerekli iç yasal ve idari önlemlerle korunması durumunda;
- c) Askeri amaçlarla ya da askeri alanları koruma amacıyla kullanılmadığı ve kültürel varlık üzerinde kontrol sahibi olan Taraf Ülkenin söz konusu kültürel varlığın ileride de kullanılmayacağını beyan etmesi durumunda.

11. Madde: Gelişmiş Korumanın Sağlanması

1. Taraflardan her biri Komiteye gelişmiş koruma altına alınmasını istediği kültürel varlığın bir listesini gönderecektir.

2. Kültürel varlık üzerinde yargı yetkisi ve kontrol sahibi olan Taraf Ülke söz konusu kültürel varlığın 27. Maddenin 1(b) alt başlığına göre oluşturulacak listeye eklenmesini talep edebilir. Bu talep 10. Maddede belirtilen ölçütlerle ilgili tüm gerekli bilgileri içermelidir. Komite de Taraflardan birine kültürel bir varlığın listeye eklenmesi yönünde bir teklif götürebilir.

3. Diğer Taraf Ülkeler, Uluslararası Mavi Kalkan Komitesi ile ilgili alanda uzman diğer sivil toplum kuruluşları da belirli bir kültürel varlığın koruma altına alınması yönünde Komiteye teklif götürebilirler. Buna benzer durumlarda; Komite Taraf ülkenin kültürel varlığın Listeye eklenmesini talep etmesine karar verebilir.

4. Bir yerde bulunan kültürel varlık üzerinde birden fazla Ülke egemenlik ve yargı yetkisi talep edemez ve söz konusu kültürel varlığın Listeye eklenmesinde Tarafların anlaşmazlık ile ilgili haklarına halel getirilemez.

5. Listeye eklenme konusunda bir talep alınmasından sonra Komite tüm Tarafları bu talepten haberdar edecektir. Taraflar bu talep konusundaki ifadelerini 60 gün içerisinde Komiteye bildirebilirler. Bu ifadeler sadece 10. Maddede belirtilen ölçütlere dayanarak yapılacaktır. Bu

ifadeler açık, net ve konuyla ilgili olmalıdır. Komite kültürel varlığın Listeye eklenmesini talep eden ülkeye makul bir fırsat tanıma konusunda bir karara varmadan önce bu ifadeleri dikkate alacaktır. Bu ifadeler Komiteye sunulduğunda Listeye eklenme konusunda verilecek kararlar 26. Maddeye rağmen oy kullanan mevcut üye ülkelerin dörtte üçlük çoğunluğuna göre verilecektir.

6. Bir talep konusunda karar verirken Komite, uzman kişilerin yanı sıra devletin ve sivil toplum kuruluşlarının tavsiyelerini de almalıdır.

7. Gelişmiş korumayı kabul etme ya da geri çevirme konusunda verilecek karar 10. Maddede belirtilen ölçütlere göre yapılmalıdır.

8. Kültürel varlığın listeye eklenmesi konusunda talepte bulunan ülkenin 10. Maddenin (b) alt başlığında belirtilen ölçütleri karşılayamadığı gibi istisnai durumlarda; Komite talepte bulunan ülke 32. Madde çerçevesinde uluslararası yardım talebinde bulunduğu takdirde gelişmiş koruma sağlama yönünde karar verebilir.

9. Düşmanlıkların baş göstermesi durumunda çatışmaya dahil olan Taraflardan biri kendi yargı ve kontrol yetkisi içindeki kültürel bir varlığın gelişmiş koruma altına alınması yönündeki talebini acil olarak Komiteye bildirebilir. Komite vakit kaybetmeden bu talebi çatışmaya dahil olan diğer Taraf ülkelere bildirecektir. Bu durumda; Komite ilgili Tarafların yine vakit kaybetmeden gönderecekleri konuyla ilgili görüşlerini değerlendirecektir. Şartlara bağlı nitelikte bir gelişmiş korumanın sağlanma kararı mümkün olduğunca kısa süre içerisinde 26. Maddeye bağlı olmaksızın mevcut ve oy kullanan üyelerin dörtte üçü gibi bir çoğunluğunun kararıyla belirlenir. 10. Maddenin (a) ve (c) paragraflarında belirtilen hükümler yerine getirildiği takdirde; gelişmiş korumanın sağlanmasına ilişkin olağan sürecin sonucunu beklerken Komite şartlara bağlı gelişmiş koruma sağlayabilir.

10. Komite kültürel varlığın Listeye eklenmesinden itibaren söz konusu kültürel varlığı gelişmiş koruma altına alacaktır.

11. Genel Müdür vakit kaybetmeden Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğini ve tüm Taraf ülkeleri Komitenin kültürel varlığı Listeye dahil etmeye ilişkin verdiği her karardan haberdar etmelidir.

12. Madde: Gelişmiş Koruma altındaki Kültürel bir Varlığın Dokunulmazlığı

Bir çatışma Taraf olan ülkeler söz konusu kültürel varlığı saldırıların hedefi haline getirmekten e askeri faaliyetleri desteklemek amacıyla yine söz konusu varlığın veya yakın çevresinin kullanılmasından kaçınmak için gelişmiş koruma altındaki bir varlığın dokunulmazlığını garanti altına almalıdır.

13. Madde: Gelişmiş Korumanın Kaldırılması

1. Gelişmiş Koruma altındaki kültürel bir varlığın koruması ancak aşağıda belirtilen durumlarda kaldırılabilir

- a) Korumanın 14. Maddeye göre askıya alınması ya da iptal edilmesi durumunda;
- b) Yalnız ve ancak varlığın askeri hedef haline geldiği durumlarda;

2. 1(b) bendinde belirtilen durumlarda; söz konusu varlık sadece aşağıda belirtilen durumlarda saldırıların hedefi haline gelebilir;

a) 1(b) bendinde belirtilen varlığın kullanımını durdurmanın tek yolunun saldırı olduğu durumlarda;

b) Kültürel varlıkta oluşacak zararı kaldırmak ya da en azından minimuma indirmek veya kullanımına son vermek amacıyla seçilen saldırı yöntemi ve şekline ilişkin mümkün olan her türlü önlemin alındığı durumlarda;

c) Hemen karşı savunmaya geçilmesi yönünde bir gereksinimden dolayı şartların elvermediği durumlarda:

- i. Saldırı en üst operasyon komuta seviyesinden verilecektir;
- ii. 1(b) bendinde belirtilen kullanıma son verilmesini gerektiren muhalif güçlere karşı etkili uyarıların yapılacaktır;
- iii. Mevcut durumu çözmeleri için muhalif güçlere makul ölçüde zaman tanınacaktır.

14. Madde: Gelişmiş Korumanın Askıya alınması ya da iptal edilmesi

1. Kültürel varlığın bu Protokol'ün 10. Maddesinde belirtilen ölçütlerden hiç birisini karşılamamaya başladığı durumlarda Komite söz konusu varlık üzerindeki gelişmiş korumayı askıya alabilir veya söz konusu varlığı Listedenden çıkartarak gelişmiş korumayı iptal edebilir.

2. Gelişmiş koruma altındaki kültürel bir varlığın askeri faaliyetleri destekler nitelikteki kullanımlarından kaynaklanan korumaya ilişkin 12. Maddeyi ciddi bir şekilde ihlal ettiği durumlarda Komite söz konusu varlığın gelişmiş koruma statüsünü kaldırabilir. Bu gibi durumlar sürekli hale geldiği zaman Komite kültürel varlığı Listedenden çıkartarak koruma statüsünü olağanüstü bir şekilde kaldırabilir.

3. Genel Müdür vakit kaybetmeden Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne ve bu Protokol'ün tüm Taraflarına Komite'nin kültürel varlık üzerindeki korumayı askıya alması ya da iptal etmesi yönündeki her türlü kararına ilişkin bilgi verecektir.

4. Bu yönde bir karar vermeden önce Komite Taraflara görüşlerini bildirme yönünde bir fırsat sunacaktır.

5. Bölüm Cezai Sorumluluklar ve yargılama yetkisi

15. Madde Bu Protokol'ün Ciddi Şekilde İhlal Edilmesi

1. Bir kişi kasten ve Sözleşme'nin ya da bu Protokol'ü ihlal edecek şekilde aşağıda belirtilen davranışlardan birini yapması durumunda; bu Protokol çerçevesinde suç işlemiş sayılır.

- a. Gelişmiş koruma altındaki kültürel bir varlığın saldırının hedefi haline getirmek,

- b. Gelişmiş koruma alındaki kültürel bir varlığı yada onun yakın çevresini askeri faaliyetleri desteklemek amacıyla kullanmak;
- c. Sözleşme ve bu Protokol çerçevesinde koruma altına alınmış kültürel varlığa aşırı şekilde zarar vermek ya da el koymak
- d. Bu Protokol çerçevesinde korunan kültürel varlığı saldırıların hedefi haline getirmek
- e. Sözleşme çerçevesinde korunan kültürel varlığa yönelik hırsızlık, yağmalama, emaneti kötüye kullanma ya da barbarlık niteliğindeki faaliyetler.

2. Taraflardan her biri bu madde altında belirtilen suçları kendi iç hukukuna göre cezai suçlar olarak nitelendirmek ve bu suçların uygun cezalara çarptırılmasını sağlamak için gerekli önlemleri almalıdır. Bunları yaparken, Taraflar direkt olarak suçu işleyendense diğer kişilere de bireysel cezai sorumluluk yükleyen kurallar da dahil olmak üzere genel hukuk kuralları ile uluslararası hukuk kurallarına bağlı kalmalıdır.

16. Madde Yargılama Yetkisi

1. 2. Paragrafa önyargıyla yaklaşmaksızın Taraflardan her biri aşağıda belirtilen durumlarda 15. Maddede öne sürülen suçlarda yargılama yetkisini kullanmak için gerekli kanuni önlemleri almalıdır.

- a) Suçun o ülkenin sınırları içinde işlendiği durumlarda;
- b) Zanlının o ülkenin vatandaşı olduğu durumlarda,
- c) 15. Maddenin (a) ve (c) alt paragraflarında belirtilen suçlar kapsamında zanlının kendi sınırları içinde bulunduğu durumlarda,

2. Bu Sözleşme'nin 28. Maddesine önyargıyla yaklaşmaksızın yargılama yetkisinin kullanımına ilişkin olarak:

a) Bu Protokol uygulanabilir nitelikteki ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde bireysel cezai sorumluluğun doğmasını engelleyemez veya alışlagelmiş uluslararası hukuk çerçevesinde yargı yetkisinin kullanılmasını etkileyemez.

b) Bu Protokole taraf olmayan bir ülkenin 3. Maddenin 2. Paragrafına göre hükümlerini kabul etmesi ve uygulaması durumunda, bu Protokole taraf olan bir ülkenin Silahlı Kuvvetlerine hizmet eden vatandaşları dışında bu Protokole taraf olmayan bir Ülkenin Silahlı Kuvvetleri ile vatandaşları bu Protokolden dolayı bireysel cezai sorumluluk taşımazlar ve yine bu Protokol bu kişileri yargılamak ya da iade etmek konusunda bir yükümlülük getirmez.

17. Madde: Cezai Takibat

1. 1 (a) ve(b) alt paragraflarında öne sürülen bir suçun zanlısının sınırları içinde bulunduğu Taraf ülkenin bu kişiyi teslim etmemesi durumunda istisna olmaksızın ve gecikmeden cezai takibat için kendi iç hukukuna uygun muameleler ya da uygulanabilir nitelikte olan ilgili uluslararası hukuk kurallarıyla durumu yetkililere iletmelidir.

2. Önyargıyla yaklaşmaksızın ilgili uluslararası hukuk kurallarının uygulanabilir nitelikte olduğu durumlarda işlemlerinin Sözleşme ya da bu Protokolle bağlantılı olarak yürütüldüğü herkes eşit muamele görecektir ve işlemlerin her safhasında kendi iç hukukuyla birlikte Uluslararası hukuka

göre de eşit bir şekilde yargılanacak ve hiçbir şartta uluslararası hukukun verdiği taahhütlerden daha elverişsiz taahhütler sunulmayacaktır.

18. Madde: Suçlunun ülkesine iadesi

1. 15. Maddenin 1 (a) dan (c) alt paragraflarına kadar sıralan suçlar bu Protokol'ün yürürlüğe girmesinde önce tüm Taraflar arasında var olan suçlunun geri iadesine yönelik tüm anlaşmalarda suçlunun ülkesine geri iade edileceği suçlar olarak adlandırılırlar. Taraflar birbirleri arasında yapacakları her türlü iade anlaşmasına bu tür suçları dahil edeceklerdir.

2. Bir anlaşmanın var olduğu durumlarda iadeyi şartlı kılan Taraflardan biri aralarında iade anlaşması bulunmayan bir Taraftan suçlunun iade edilmesi yönünde bir talep aldığı zaman talepte bulunulan Taraf, tercihe bağlı olarak, 15. Maddenin 1(a)dan (c) ye kadar olan alt paragraflarında belirtilen suçlarla ilişkili olarak suçluların iade edilmesinde mevcut Protokol'ü esas alabilir.

3. Aralarında yaptıkları bir anlaşmayla iadeyi şarta bağlı koşmayan Taraflar 15. Maddenin (a)dan (c)ye kadarki alt paragraflarında belirtilen suçları kendi aralarında suçlunun iadesini gerektiren ve talepte bulunan Tarafın kanunlarına tabi olan suçlar olarak kabul edebilirler.

4. Gerekli görüldüğü takdirde; 15. Maddenin (a)dan (c)ye kadarki alt paragraflarında belirtilen suçlar yalnızca suçun olduğu yerde değil 16. Maddenin 1. Paragrafına göre yargımla yetkisinin bulunduğu Tarafların sınırlarında da Taraflar arasında suçlunun iadesini gerektirebilir.

19. Madde: Karşılıklı yasal yardım

1. Kullanımlarındaki işlemler için gerekli olan kanıtlar edinilmesine ilişkin yardımlar da dahil olmak üzere 15. Maddede belirtilen suçlara yönelik olarak getirilen araştırmalarla ya da cezai veya iadeye ilişkin işlemlerle ilgili olarak Taraflar birbirlerine mümkün olan en üst seviyede yardımcı olacaklardır.

2. Taraflar birbirleri arasında var olabilecek her türlü anlaşma ya da karşılıklı yasal yardıma dayalı düzenlemelerle uyumlu olarak 1. Paragrafa göre yükümlülüklerini yerine getireceklerdir. Bu tür anlaşmaların ya da düzenlemelerin bulunmaması durumunda Taraflar kendi iç hukuklarına göre birbirlerine yardımcı olacaklardır.

20. Madde: Geri Çevirme Nedenleri

1. Suçlunun iadesi amacıyla 15. Maddenin 1 (a)dan (c)ye kadar olan alt paragraflarında belirtilen suçlar karşılıklı yardım amacıyla 15. Maddede belirtilen suçlar siyasi suç ya da siyasi suçlarla ilgili bir suç ya da siyasi nedenlerden kaynaklanan bir suç olarak düşünülmemeyecektir. Buna göre; suçlunun iadesi ya da bu tür suçlar konusundaki karşılıklı yardım konusunda bir talep

yalnızca siyasi bir suçla ilgili olduğu ya da siyasi suçla ilgili bir suç olduğu veya siyasi nedenlerden kaynaklanan bir suç olduğu gerekçesiyle geri çevrilemez.

2. Talepte bulunulan Tarafın 15. Maddenin 1(a)dan (c)ye adar olan alt paragraflarında belirtilen suçlar konusundaki iadenin ve 15. Maddeyle ilişkili suçlar konusundaki karşılıklı yasal yardımın bir kişiyi ırkına, dinine, uyruğuna, etnik kökenine veya siyasi nedenlere bağlı olarak cezalandırmak ya da yargılamak amacıyla yapıldığı ya da bu tür bir talebin yerine getirilmesinin yine bu nedenlerden ötürü o kişiye karşı bir önyargı doğurabileceği durumlarda Bu Protokol'de belirtilen hususlardan hiçbirisi karşılıklı yardımda bulunmak ya da suçlunun iadesi konusunda bir yükümlülük getiriyormuş gibi yorumlanamaz.

21. Madde: Diğer İhlallere İlişkin Önlemler

Sözleşme'nin 28. Maddesine önyargıyla yaklaşmaksızın Taraflardan her biri kasten yapıldığı takdirde bastırılması gereken aşağıda belirtilen davranışlara ilişkin yasal, idari ve disiplin önlemlerini almalıdır.

- Sözleşme'nin ya da bu Protokol'ün ihlalinde kullanılan her türlü kültürel varlık
- Kültürel varlığın Sözleşme'nin ya da bu Protokol'ün ihlaline yönelik her türlü kullanımı
- Konvansiyonu ya da bu Protokol'ü ihlal ederek işgal altındaki bir bölgedeki kültürel bir varlığın yasadışı ihracatı veya daha başka yollarla alınması ya da sahibinin değişmesi.

5. Bölüm: Uluslararası bir Karakteri olmayan silahlı çatışmalarda Kültürel varlığın korunması

22. Madde: Uluslararası bir karakteri olmayan Silahlı Çatışmalar

1. Bu Protokol Taraflardan birinin sınırları içinde görülen uluslararası bir nitelik taşımayan silahlı çatışmalarda geçerli olacaktır.

2. Bu Protokol isyanlar gibi iç huzursuzluklar ve gerilimler ile tecrit edilmiş ve düzensiz şiddet eylemleri ile benzer nitelikteki diğer eylemler için geçerli olmayacaktır.

3. Bu Protokoldeki hiçbir husus tüm yasal organlarla ülke içinde hukuk ve düzeni korumak ve yeninde kurmak ya da ülke içindeki ulusal birlik ve bölgesel bütünlüğü korumak için bir hükümetin sorumluluğunu ya da bir devletin egemenliğini etkilemek amacıyla kullanılamaz.

4. Bu Protokoldeki hiçbir husus 15. Maddede öne sürülen ihlallerle sınırları içinde uluslararası karakterde olmayan silahlı bir çatışmanın görüldüğü Tarafın öncelikli olarak yargılaması konusunda ön yargılı olamaz.

5. Bu Protokoldeki hiçbir husus silahlı bir çatışmata ya da itilafın görüldüğü bölgedeki Taraf ülkenin iç ve dış ilişkileri ya da silahlı çatışmalarında doğrudan ya da dolaylı olarak her ne sebeple olursa olsun yapılacak bir müdahaleyi haklı çıkarmak için kullanılamaz.

6. Bu Protokol'ün 1. Paragrafta belirtilen durumlarda uygulanacak olması çatışmanın taraflarının asal statülerini etkilemez.

7. UNESCO çatışmanın Taraflarına yardımda bulunabilir.

6. Bölüm Kurumsal Konular

23. Madde: Tarafların Toplanması

1. Tarafların toplanması UNESCO'nun Genel Konferansı ile aynı zamanda ve böyle bir toplantı çağrısının Genel Müdür tarafından yapılması durumunda Taraf ülkelerin toplantısıyla koordinasyonlu bir şekilde yapılacaktır.

2. Tarafların Toplantısında kendi usul kuralları belirlenecektir.

3. Tarafların Toplantısında aşağıda belirtilen işlemler yerine getirilecektir:

- a) 24. Maddenin 1. Paragrafına göre Komite üyelerini seçmek,
- b) 27. Maddenin 1(a) bendinde göre Komite tarafından oluşturulan ana hatların kabul edilmesi
- c) Ana hatların sunulması ve Komite tarafından fonların kullanımı
- d) 27. Maddenin 1(d) alt paragrafına göre Komite tarafından gönderilen raporun değerlendirilmesi.
- e) Bu Protokol'ün uygulanmasına ilişkin görülen her türlü sorunun tartışılması ve uygun şekilde tavsiyelerde bulunulması

4. Tarafların en azından beşte birinin talebi karşısında Genel Müdür Taraflar arasında olağanüstü bir Toplantı düzenleyebilir.

24. Madde: Silahlı çatışma halinde Kültürel Varlığın Korunmasına yönelik oluşturulan Komite

1. Silahlı çatışma halinde kültürel varlığın korunmasına yönelik oluşturulan Komite kurulmuştur. Bu komite Taraflar arasında yapılacak toplantıda seçilecek 12 Taraf ülkeden oluşacaktır.

2. Komite olağan oturumlarda yılda bir kez ve gerekli görüldüğü takdirde olağanüstü olağan üstü oturumlarla da toplanacaktır.

3. Komitenin üyeleri belirlenirken Taraflar dünyanın farklı bölgelerindeki farklı kültürlerin adil bir şekilde temsil edilmesini sağlama arayışına gitmelidir.

4. Komitenin Taraf ülkeleri kültürel miras, savunma ve uluslararası hukuk alanlarında bilgi sahibi temsilciler seçecek ve bir bütün Komitedeki ülkelerin birbirleriyle görüşerek tüm bu alanlarda komitenin yeterli bilgiye sahip olmasını sağlamaya çalışacaktır.

25. Madde: Görev Süresi

1. Komitede dört yıl süre için bir Taraf ülke seçilecek ve yalnızca bir defaya mahsus olmak üzere hemen sonraki seçimlerde bir kez daha seçilebilecektir.

2. 1. Paragraf hükümlerine bağlı olmaksızın ilk seçimlerde seçilen üyelerin yarısının görev süresi seçildikleri toplantıdan sonra Tarafların Toplantısının ilk Olağan oturumunun sonunda sona erecektir. Bu üyeler ilk seçimden sonra Toplantının Başkanı tarafından kura ile belirlenecektir.

26. Madde: Usul Kuralları

1. Komite kendi Usul Kurallarını kabul edecektir.

2. Üyelerin çoğunluğu yeterli sayı olarak kabul edilecektir. Komitenin kararları oy kullanan üyelerin üçte iki gibi bir çoğunluğu tarafından alınmalıdır.

3. Üyeler, Tarafı oldukları ülkelerin silahlı çatışmalarından etkilenen kültürel varlığa ilişkin kararlarının oylamasına katılmayacaklardır.

27. Madde: İşlevler

1. Komite aşağıda belirtilen işlevlere sahip olacaktır.

a) Bu Protokol'ün uygulanması için ana hatlar belirlemek,
b) Kültürel varlık için gelişmiş korumanın sağlanması, askıya alınması ya da iptali ile Gelişmiş koruma altındaki Kültürel varlığın Listesinin oluşturulması, korunması ve geliştirilmesi.

c) Bu Protokol'ün uygulanmasını gözlemek ve denetlemek, bunun yanı sıra gelişmiş koruma altındaki kültürel varlığın belirlenmesini sağlamak.

d) Tarafların raporlarını gözden geçirmek ve yorumlamak, gerektiği şekilde açıklamalar yapmak ve Tarafların toplantısı için bu Protokol'ün uygulanmasında kendi raporunu hazırlamak.

e) 32. Maddeye göre uluslararası yardım konusundaki yardımların alınması ve değerlendirilmesi.

f) Fonların kullanımının belirlenmesi,

g) Tarafların toplantıları sonucunda kendisine yüklenebilecek her türlü işlevi yerine getirmek

2. Komitenin işlevleri Genel Müdürlükle işbirliği içinde yerine getirilecektir.

3. Komite; Konvansiyonla, ilk Protokolle ve bu Protokolle benzer hedeflere sahip uluslararası ve ulusal devlet ve siyasi toplum örgütleriyle işbirliği yapacaktır. İşlevlerini yerine getirirken yardımcı olması amacıyla, Komite toplantılarına danışmanlık yetkisiyle Uluslararası Mavi Kalkan Komitesi (ICBS) gibi UNESCO ile resmi ilişkileri bulunan tanınmış mesleki kuruluşları da çağırabilir. Kültürel Varlığın Korunması ve Restorasyonunun Çalışılmasına yönelik Uluslararası Merkezinin (Roma merkezi) (ICCRROM) temsilcileri ve Kızıl Haç Uluslararası Komitesi de (ICRC) danışmanlık yetkisiyle Toplantıya çağırabilir.

28. Madde: Sekreteryaya

Komite, Komitenin belgelerini ve toplantı gündemlerini hazırlayacak ve kararlarını uygulama sorumluluğunu taşıyacak UNESCO Genel Sekreterliğinden yardım görmelidir.

29. Madde: Silahlı Çatışma Halinde Kültürel Varlığın Korunmasına yönelik Fon

1. Aşağıda belirtilen amaçları gerçekleştirmek için bir fon kurulmuştur.
a. 5. Madde, 10. Maddenin (b) alt paragrafı ve 30. Maddesine göre barış halinde hazırlayıcı ve diğer önlemleri destekler nitelikte mali ve daha başka destek sağlamak.

b. 8. Maddenin (a) alt paragrafına göre silahlı çatışma anında ya da düşmanlıkların giderilmesinden sonra hemen sağlanan iyileşme dönemlerinde kültürel varlığın korunması için aciliyeti olan mali ve daha başka niteliklerdeki yardımlarının sağlanması amacıyla şartlara bağlı olarak daha başka önlemler alınmalıdır.

2. Fon, UNESCO'nun mali düzenlemelerinin hükümleriyle uyumlu bir Güven Fonu oluşturmaktadır.

3. Fondan yapılacak ödemeler yalnızca Komite'nin 23. Maddenin 3(c) bendinde tanımladığı ana hatlara uygun olarak yapılmalıdır. Ancak Komite söz konusu programın ya da projenin uygulanmasına karar verdiği zaman yalnızca belirli bir program ya da proje için kullanılacak fonları kabul edebilir.

4. Fonun kaynakları şunlardan oluşacaktır:

- a. Tarafların yapacağı gönüllü katkılar,
- b. Aşağıda belirtilen yerlerden gelen katkı, hediye ya da armağanlar,
 - i. Diğer Devletler,
 - ii. Birleşmiş Milletler sisteminin UNESCO ve diğer kuruluşları,
 - iii. Diğer devlet içi ya da sivil toplum kuruluşları
 - iv. Kamu ya da özel kuruluşlar ve bireyler.
- c. Fonun payına düşen her türlü faiz
- d. Fonun çıkarları için organize edilen faaliyetlerden elde edilen koleksiyonlar ve gelirlerle oluşan fonlar
- e. Fona uygulanabilecek ana hatların onaylayacağı diğer tüm kaynaklar

7. Bölüm: Bilginin Yayılması ve Uluslararası Yardım

30. Madde: Yayılım

1. Taraflar uygun yollarla ve özellikle de eğitici ve bilgilendirici programlarla tüm nüfusunun kültürel varlığa verdiği değeri ve gösterdiği saygıyı arttırmaya çabalamalıdır.
2. Taraflar hem barış anında hem de silahlı çatışmalarda bu Protokol'ü olabildiğince geniş kitlelere yaymalıdır.
3. Silahlı çatışma anında bu Protokol'ün uygulanmasına ilişkin sorumluluk taşıyan tüm askeri ve sivil yetkililer bununla ilgili metni tam anlamıyla bilmelidir. Bu amaçla Taraflar uygun şekilde:
 - a) Askeri düzenlemelerinde kültürel varlığın korunmasına ilişkin açıklamalara ve talimatlara yer vermelidir.
 - b) UNESCO ve ilgili devlet ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde barış zamanı eğitimleri ve eğitici programlar düzenlemeli ve uygulamalıdır.
 - c) Genel Müdürlük aracılığıyla kanunlar, idari hükümler ve (a) ve (b) alt paragraflarına göre alınan önlemlere ilişkin bilgiler konusunda birbirleriyle iletişim hakkında olmalıdır.
 - d) Bu Protokol'ün uygulanmasını sağlamak için benimseyecekleri idari hükümler hakkında yine Genel Müdürlük aracılığıyla birbirleriyle haberleşmelidir.

31. Uluslararası İşbirliği

Bu Protokol'ün ciddi şekilde ihlaliyle ilgili durumlarda Taraflar Komite ile birlikte ortak hareket edebilir ya da bireysel olarak UNESCO ve Birleşmiş Milletler ile işbirliği çerçevesinde ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesiyle uyum içinde davranabilirler.

32. Madde: Uluslararası Yardım

1. Taraflardan biri Komiteden gelişmiş koruma altındaki kültürel bir varlık için uluslararası yardım ve 10. Maddede geçen kanun, idari hükümler ve önlemlerin hazırlanması, geliştirilmesi ve uygulanması konusunda yardım isteyebilir.
2. Bu Protokol'ün Taraflarından olmayan ancak 3. Maddenin 2. Bendinde göre hükümleri kabul eden ve uygulayan çatışmanın Taraflarından biri Komiteden uygun Uluslararası yardım talebinde bulunabilir.
3. Komite Uluslararası yardım talebinde bulunmak için belirli kurallar belirleyip verilebilecek uluslararası yardımın şeklini çizebilir.
4. Taraflar Komite aracılığıyla bu Taraflara ya da çatışmanın talepte bulunan Tarafına teknik yardımda bulunma konusunda teşvik edilir.

33. Madde: UNESCO'nun yardımı

1. Taraflardan biri kültürel varlığı korumak için hazırlayıcı faaliyetler, acil durumlar için önleyici ve örgütsel önlemler ve kültürel varlığın ulusal envanterlerinin toplanması ile bu Protokol'ün uygulanmasından doğan daha başka her türlü sorun da UNESCO'dan tekni yardım talebinde bulunabilir. UNESCO programı ve kaynaklarının sınırlarının el verdiği ölçüde yardımda bulunur.

2. Taraflar ikili ve çok taraflı seviyelerde teknik yardımda bulunma konusunda teşvik edilir.

3. UNESCO kendi inisiyatifine dayanarak bu konularda Taraflara tekliflerde bulunabilir.

34. Madde: Koruyucu Güçler

Bu Protokol Çatışmanın Taraflarının çıkarlarını korumakla sorumlu Koruyucu Güçlerinin işbirliği ile uygulanabilirler.

35. Madde: Uzlaştırma Usulleri

1. Koruyucu Güçler özellikle çatışmanın Tarafları arasında bu Protokol'ün hükümlerinin uygulanmasından doğan bir anlaşmazlık olduğu takdirde kültürel varlığın çıkarları için gerekli gördükleri durumlarda iyi niyetlerini devreye sokabilirler.

2. Bu amaçla, Koruyucu Güçlerin her biri ister Tarafların ya da Genel Müdürün davetiyle isterse de kendi inisiyatifine dayanarak çatışmanın Taraf ülkelerine temsilcileriyle özellikle de kültürel varlığın korunmasından sorumlu yetkilileriyle uygun görüldüğü takdirde çatışmanın taraflarından olmayan bir ülkenin sınırlarında bir toplantı teklifinde bulunabilirler. İhtilafın tarafları kendilerine yapılan toplantı tekliflerini gerçekleştirmeleri gerekir. Koruyucu Güçler başkan sıfatıyla toplantıya katılacak Genel Müdürlük ya da çatışma taraf olmayan bir ülke tarafından temsil edilen kişinin tayin edilmesi için teklifini Tarafların onayına sunar.

36. Madde: Koruyucu Güçlerin Yokluğunda Uzlaşma

1. Koruyucu Güçler olarak hiçbir atama yapılmadığı durumlarda Genel Müdür anlaşmazlığı çözmek için iyi niyetini kullanabilir ya da daha başka uzlaşma ve arabuluculuk yollarına gidebilir.

2. Taraflardan birinin ya da Genel Müdürün davetiyle Komitenin Başkanı çatışmanın Taraflarına temsilcileriyle özellikle de kültürel varlığın korunmasından sorumlu yetkilerle uygun görüldüğü takdirde çatışmanın taraflarından olmayan bir ülkenin sınırlarında bir toplantı teklifinde bulunabilirler.

37. Madde: Tercüme ve Raporlar

1. Taraflar bu Protokol'ü kendi resmi dillerine çevirtecek ve bu resmi çevirileri Genel Müdürlüğe ileteceklerdir.

2. Taraflar her dört yılda bir Komiteye Protokol'ün uygulanmasına ilişkin bir rapor göndereceklerdir.

38. Madde: Ülkelerin Sorumlulukları

Bu Protokoldeki bireysel cezai sorumlulukla ilgili hiçbir hüküm onarım bedelinin temini de dahil olmak üzere uluslararası hukuk çerçevesinde ülkelerin sorumluluklarını etkilemez.

9. Bölüm Son Maddeler

39. Madde: Diller

Bu metin her biri eşit derecede geçerli olmak üzere Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca olarak toplam altı dilde kaleme alınmıştır.

40. Madde: İmzalar

Bu Protokol'ün tarihi 26 Mart 1999'dur. Tüm Taraf Devletler tarafından Lahey'de 17 Mayıs 1999 tarihinden itibaren 31 Kasım 1999 tarihine kadar imzaya açık olacaktır.

41. Madde: Tasdik, Onay ve Kabuller

1. Bu Protokol ilgili anayasal usullerine göre bu Protokol'ü imzalayan Taraf Devletlerin tasdik, onay ve kabulüne sunulmuştur.

Tasdik, onay ve kabul ile ilgili belgeler Genel Müdürlüğe teslim edilecektir.

42. Madde: Katılım

1. Bu Protokol 1 Ocak 2000 tarihinden itibaren diğer Taraf Devletlerin katılımına açık olacaktır.

2. Katılım Genel Müdürlüğe katılım belgesinin iletilmesinden sonra geçerli olacaktır.

43. Madde: Yürürlüğe Girmesi

1. Bu Protokol yirmi onay, tasdik ve kabul belgesinin teslim edilmesini takiben üç ay sonra yürürlüğe girecektir.

2. Bu Protokol tüm Taraflar için tasdik, onay ve kabul belgelerinin teslim edilmesini takiben üç ay sonra yürürlüğe girecektir.

44. Madde: Silahlı Çatışma Haline Yürürlüğe Girmesi

Sözleşme'nin 18. Ve 19. Maddelerinde belirtilen durumlarda çatışmanın Tarafları ister düşmanlık veya işgalin başlamasından önce isterse de sonra teslim etsin bu Protokole katılımlar ile ilgili onay, tasdik ve kabuller hemen gerçekleştirilecektir. Bu durumlarda; Genel Müdür 46. Maddede belirtilen haberleşmeleri en hızlı şekilde iletacaktır.

45. Madde: Protokol'ün Kaldırılması

1. Taraflardan her biri bu Protokol'ü yürürlükten kaldırabilir.
2. Protokol'ün yürürlükten kaldırılacağı Genel Müdürlüğe yazılı olarak iletilecek bir belge ile bildirilecektir.
3. Protokol'ün iptal edilmesi ilgili belgenin teslim alınmasından bir yıl sonra geçerli olacaktır. Ancak; bu sürenin geçmesi durumunda Protokol'ü kaldırmak isteyen Taraf bir çatışmaa karışırsa Protokol düşmanlıkların sona erene ya da kültürel varlık ülkesine geri gönderilene kadar Protokol kaldırılmayacaktır. Bu iki olaydan daha sonra gerçekleşenin bitmesi beklenecektir.

46. Madde: Tebligatlar

Genel Müdürlük Birleşmiş Milletlerin yanı sıra tüm Taraf Devletleri 41. Ve 42. Maddelere göre gerçekleşen tüm onay, tasdik ve kabuller ile 45. Madde çerçevesinde gerçekleşen tüm yürürlükten kaldırmalarla ilgili belgelerden haberdar edecektir.

47. Madde: Birleşmiş Milletler Kaydı

Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 102. Maddesine göre bu protokol Genel Müdürlüğün talebi doğrultusunda Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğinde kayda geçilecektir.

Aşağıda imzası bulunan Taraflar gerçekten yetkili olarak karşılık itimatla bu Protokol'ü imzalamışlardır.

26 Mart 1999 tarihinde Lahey'de UNESCO'nun arşivlerine geçecek tek bir kopya halinde ve Taraf Devletlere iletilecek onaylı kopyalarıyla gerçekleştirilmiştir.

Kabul tarihi

Silahlı Çatışma anında Kültürel Varlığın Korunmasına ilişkin 1954 Lahey Sözleşmesinin İkinci Protokol'ü.

Lahey, 26 Mart 1999.

Ülkeler	Teslim Tarihi	Teslim edilen belgenin türü
1 Bulgaristan	14/06/2000	Onay
2 Katar	04/09/2000	Onay
3 Beyaz Rusya	13/12/2000	Onay
4 Panama	08/03/2001	Katılım
5 Azerbaycan	17/04/2001	Onay
6 Kıbrıs	16/05/2001	Onay
7 Nikaragua	01/06/2001	Katılım

8	İspanya	06/07/2001	Onay
9	Libya Arap Cemahiriyesi	20/07/2001	Katılım
10	Arjantin	07/01/2002	Katılım
11	Avusturya	01/03/2002	Onay
12	Litvanya	13/03/2002	Katılım
13	El Salvador	27/03/2002	Katılım
14	Makedonya Eski Yugoslavya Cumhuriyeti	19/04/2002	Katılım
15	Sırbistan Karadağ	02/09/2002	Katılım
16	Honduras	26/01/2003	Katılım
17	Gabon	29/08/2003	Katılım
18	Meksika	07/10/2003	Katılım
19	Ekvator Ginesi	19/11/2003	Katılım
20	Kosta Rika	09/12/2003	Katılım
21	Slovakya	11/02/2004	Onay
22	Slovenya	13/04/2004	Katılım

Öğrenci Çevirmen: Pınar SABUNCU

Öğrenci Proje Asistanı: Yaşar S. YILDIRIM